שור שור ושור חמור וגמל [א]מהו האי שור בתרא בתר שוורים שדינן ליה ואכתי לשוורים הוא דאייעד למידי אחרינא לא אייעד או דילמא האי שור בתרא בתר חמור וגמל שדינן ליה ואייעד ליה לכולהו מיני חמור וגמל שור שור ושור [ב]מהו האי שור קמא בתר חמור וגמל שדינן ליה ואייעד ליה לכולהו מיני או דילמא בתר שוורים שדינן ליה ואכתי לשוורים הוא דאייעד למינא אחרינא לא אייעד שבת שבת ושבת אחד בשבת ושני בשבת [ג]מהו הא שבת בתרייתא בתר שבת הוא דשדינן ליה ואכתי לשבת הוא דאייעד לימות החול לא אייעד או דילמא בתר אחד בשבת ושני בשבת שדינן ליה ואייעד ליה לכולי יומא ה' בשבת וערב שבת ושבת שבת ושבת [ד]מהו הא שבת קמייתא בתר ה' בשבת וע"ש שדינן ליה ואייעד לכולהו יומי או דילמא הא שבת קמייתא בתר שבתות הוא דשדינן ליה ולשבתות הוא דאייעד [ה]תיקו: [ו]נגח שור יום ט"ו בחודש זה ויום ט"ז בחודש זה ויום י"ז בחודש זה פלוגתא דרב [ז]ושמואל א)דאתמר ראתה יום ט"ו בחדש זה ויום ט"ז בחדש זה ויום י"ז בחדש זה רב אמר קבעה לה וסת ושמואל אמר [ח]עד שתשלש בדילוג אמר רבא [ט]שמע קול שופר ונגח קול שופר ונגח קול שופר ונגח נעשה מועד לשופרות פשיטא מהו דתימא הך שופר קמא סיוטא בעלמא הוא דנקטיה קמ"ל:

מתני' [י]שור של (א) ישראל שנגח שור של הקדש ושל הקדש שנגח לשור של הדיוט פטור שנאמר [1]שור רעהו ולא שור של הקדש ב)[כ]שור של ישראל שנגח לשור של ג)כנעני פטור ד) ושל כנעני שנגח לשור של ישראל בין תם בין מועד משלם נזק שלם ה):

גמ' מתניתין דלא כר"ש בן מנסיא דתניא שור של הדיוט שנגח שור של הקדש ושל הקדש שנגח שור של הדיוט פטור שנאמר שור רעהו ולא שור של הקדש ו)ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש שנגח שור של הדיוט פטור ושל הדיוט שנגח שור של הקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם אמרי מאי קא סבר ר"ש אי רעהו דוקא אפילו של הדיוט שנגח של הקדש ליפטר ואי רעהו לאו דוקא אפילו דהקדש נמי כי נגח דהדיוט ליחייב וכי תימא לעולם קסבר רעהו דוקא ומיהו דהדיוט כי נגח דהקדש היינו טעמא דמיחייב משום דקא מייתי ליה מקל וחומר דהדיוט ומה הדיוט שנגח של הדיוט חייב כי נגח דהקדש לא כל שכן דמיחייב דיו לבא מן הדין להיות כנדון מה להלן תם חצי נזק הכא נמי חצי נזק אלא אמר ריש לקיש הכל היו בכלל נזק שלם כשפרט לך הכתוב רעהו גבי תם רעהו הוא דתם משלם חצי נזק מכלל דהקדש בין תם בין מועד משלם נזק שלם

דאם

שור שור ושור חמור וגמל. וכגון שבין שוורים ראשונים ראה בהמות אחרות ולא נגח ובבעיא שנייה בין שוורים אחרונים ואתי שפיר כולה סוגיא כרב זביד ולא כרב אלפס שפירש סוגיא דשמעתין כרב פפא ונראה לר"י דהני תרי בעיות באם תמצא לומר דשור בתר שוורים שדינן ליה דאיכא תרי טעמי דסברא למשדייה בתר קמאי ובתר שוורים שהן מינו חמור וגמל שור שור ושור מהו משדינן ליה בתר קמאי או בתר שוורים שהן מינו:

יום ט"ו בחדש זה כו'. נראה דג' פעמים בט"ו בחדש לכ"ע הוי מועד ובנדה נמי קובעת וסתה אע"ג דליכא אלא שתי פעמים סוף ל' יום דלאו סוף ל' יום גרים אלא ט"ו בחדש גרים כמו ריש ירחא וריש ירחא וריש ירחא דקבע וסתה בג' ראיות הללו כדמשמע בשילהי בנות כותים (נדה ד' לט:) וכמו שבת שבת ושבת דסגי בשלש פעמים דלאו סוף ז' גרים אלא יום שבת והיכא דאין שם היום גורם ולא שם מנין החדש כגון אם ראתה היום ולסוף עשרים לראייתה זו ראתה וחזרה וראתה לסוף עשרים לכ"ע אין הראשונות מן המנין דהא סוף עשרים גרים וכן משמע בנדה בפ' האשה (ד' סג:) דתנן היתה למודה לראות ליום ט"ו ושינתה ליום עשרים זה וזה אסורים שינתה ג"פ ליום עשרים הותר יום ט"ו ונאסר יום כ' שאין האשה קובעת כו' אלמא בעי' ג"פ ליום כ' ואין הראשונים של ט"ו יום מן המנין ואין נראה לחלק משום דהתם למודה לראות ועוד מדקתני שאין האשה קובעת כו' משמע דפסיקא ליה הכי בכל הנשים ולפ"ז אם נגח יום א' ויום ב' לא נגח יום ג' נגח ויום ד' לא נגח יום ה' נגח ויום ו' לא נגח אין נעשה מועד לכ"ע עד שישלש בדלוג ואין הראשונים מן המנין ותימה דגבי ראה שור ונגח וראה שור ולא נגח הוי ראשון מן המנין וצריך לחלק בין סירוגים של ימים לסירוגים של שוורים:

דאם

חמור וגמל שור שור ושור מהו. אם תמצא לומר היכא דהתחיל בשוורים שדינן לשור בתראה בתר מינו הכא מאי: **ראתה יום ט"ו בחדש זה ויום ט"ז בחודש זה כו'.** ומתחילה היתה לימודה בימים אחרים: **קבעה לה וסת.** לדילוג וכי חזיא הך ראייה שלישית בי"ז בחדש שלישי דיה שעתה ואינה מטמאה טהרות מעת לעת כדתנן ז) כל אשה שיש לה וסת דיה שעתה: ח) **ושמואל אמר עד שתשלש בדילוג.** אין לה וסת קבוע עד שתראה ראייה רביעית בי"ח דראייה קמייתא לאו ממניינא דלאו בדילוג חזית. והכא נמי לרב בג' נגיחות נעשה מועד לדילוג ומשלם נזק שלם בשלישית ולשמואל עד שיגח רביעית בי"ח בחדש רביעי דקמייתא לאו ממניינא. ונראה דהך ברייתא נמי דאייתינן לעיל [ראה] שור ונגח שור ולא נגח כו' לרב נעשה מועד דקתני אשלישית [קאי] ולשמואל ה"ק נעשה מועד לסירוגין דכי הדר נגח משלם נזק שלם אבל בהך שלישית תם הוא: **סיוטא.** ביעותא שנבעת מקול השופר: **כי נגח דהקדש ליפטר.** לגמרי: **הכל היו בכלל נזק שלם.** האמור במועד דכתיב במועד [שמות כא] שלם ישלם שור ובמועד לא נאמר רעהו הלכך כולם במשמע הרי לך הדיוט חייב בהקדש הלכך כשפרט לך הכתוב רעהו בתם לא לפטור הדיוט בנזק הקדש בא אלא להחמיר עליו בא לשלם נזק שלם בהקדש לימדך שלא להוציא תם מכלל נזק שלם אלא גבי רעהו: ט) **דא"כ.** דליפטר בא נכתביה גבי מועד אבל הקדש בהדיוט פטור דהקדש אפילו בכלל מועד לא היה דליכא למימר והועד בבעליו י) וכ"ש בתם דכתיב וכי יגוף שור איש. לשון אחר מפי המורה כ) אלא אמר ר"ל הכל היו בכלל נזק שלם האי אלא לאו לאפוקי מכולה מלתא דלעיל קאתי אלא לאפוקי ק"ו קאתי והרעהו דוקא סמיך וה"ק אלא אמר ר"ל פטור דהקדש בהדיוט כדקאמרי' דרעהו דוקא אבל חיוב דהדיוט בהקדש לאו בק"ו אתיא דא"כ פרכינן דיו אלא היינו טעמא דחייב דאע"ג דרעהו דוקא ליכא למדרשיה גבי הדיוט תם שנגח הקדש לפטורא דהכל היו בכלל נזק שלם של מועד אחד הדיוט בהדיוט ואחד הדיוט בהקדש דכתיב במועד שלם ישלם שור וגו' ולא פרט הכתוב כאן רעהו לפטור הדיוט בהקדש ומדלא פרט לפטורא במועד ש"מ כשפרט לך רעהו בתם לא לפטור הדיוט בהקדש בא אלא להחמיר עליו לחייב הדיוט תם נזק שלם להקדש וללמדך שלא להוציא תם מכלל מועד אלא בשור רעהו דאי לפוטרו לגמרי בא נכתביה לפטורא גבי מועד אבל דהקדש בהדיוט כיון דרעהו דוקא לא היה בכלל נזק שלם דכיון דהקדש תם לגמרי פטור דהא ליכא למדרשיה כדדרשינן גבי הדיוט ולמימר רעהו הוא דתם משלם חצי נזק דהא אין רעהו להקדש ועל כרחך לגמרי קא ממעט ליה הלכך הקדש מועד נמי לא היה בכלל נזק שלם דכי היכי דתם פטור מועד נמי פטור דכי כתיב במועד נזק שלם היכא דמיחייב חצי נזק בתמותו כתיב דאתם דלעיל קאי או נודע כי שור נגח הוא:

הופיע

עין משפט
נר מצוה

יא א ב ג ד ה מיי' פ"ו מה' נזקי ממון הל' יב יג:

יב ו ז מיי' שם הל' יא:

יג ח מיי' פ"ח מהל' איסורי ביאה הלכה ו סמג לאוין קיא טוש"ע י"ד סי' קפט סעי' ז:

יד ט מיי' פ"ו מהל' נזקי ממון הל' יא:

טו י מיי' פ"ח שם הל' א סמג עשין סו:

טז כ מיי' שם הל' ה ועיין בהשגות ובמ"מ ובל"מ וסמג שם טוש"ע ח"מ סימן תו סעי' א:

◆

מוסף רש"י

קבעה לה וסת. ואסורה ליום י"ח לחדש רביעי וליום י"ט בחודש חמישי וכן לעולם (נדה סד.). **עד שתשלש בדילוג.** ויום ט"ו אינו מן המנין, שהוא תחלת ראייתה ואין שם דילוג (שם). **ר"ש בן מנסיא אומר שור של הקדש כו' פטור ושל הדיוט כו' משלם נזק שלם.** ודריש רעהו הכי, רעהו הוא דמשלם חצי נזק אבל להקדש נזק שלם, ולגבי הזיק הקדש דריש הכי לרעהו הוא דמחייב אבל הקדש שהזיקה פטור (גיטין מט. וכעי"ז לעיל ז.).

◆

רבינו חננאל

ת"ר ראה שור ונגח ראה חמור ולא נגח ראה סוס ונגח גמל ולא נגח פרד נגח ערוד לא נגח, נעשה מועד לסירוגין לכל. ואיברר לן פירושא דסירוגה ליום כ"ד דהכי קאמ' לא חזאי בכ"ג וחזאי בכ"ד. איבעיא להו נגח שור שור שור חמור וגמל מהו האי שור בתרא בתר שוורים שדינן ליה ואכתי לשוורים הוא דאייעד. למינא אחרינא לא אייעד. ועלתה בתיקו. ותיקו דממונא לקולא. ובעיא זו אליבא דרב פפא הוא, ש"מ איתא לדרב פפא. פי' רב אמ' קבעה לה וסת לדילוג. נגח ט"ו בניסן י"ו באייר י"ז בסיון וחזר ונגח ט"ו בתמוז ויום י"ו באב ויום י"ז באילול וחזר ונגח יום ט"ו בתשרי ויום י"ו במרחשון ויום י"ז בכסליו זהו שילוש בדילוג. וכעניין הזה גבי נדה כי האי גוונא, ראתה בט"ו בניסן ועוד ראתה בי"ו באייר ועוד ראתה בי"ז בסיון. ועוד ראתה בט"ו בתמוז ועוד ראתה בי"ו באב ועוד ראתה בי"ז באילול וחזרה א) וראתה ט"ו בתשרי וי"ו במרחשון וי"ז בכסליו. ושמואל אמ' עד שתשלש בדילוג פי' הראייה הראשונה שראת בט"ו בניסן אינה מן החשבון אלא צריכה לראות י"ו באייר י"ז בסיון י"ח בתמוז י"ט באב וכן לכל חודש כאשר כבר. **מהו דתימא האי שופר קמא סיוטא בעלמא הוא דנקיט ליה.** פי' פחד. **מתני'** שור שלישראל שנגח שור שלהקדש וכול'. מתניתין דלא כר' שמעון בן מנסיא דאמ' שור של ישראל שנגח שור של הקדש בין תם בין מועד נזק שלם. וטעמיה ברור הוא, משום דכי כתב רחמנא רעהו דמשלם חצי נזק ומועד נזק שלם גבי תם הוא דכתיב, הא דהקדש תם נמי נזק שלם משלם, דאם כן נכתביה להאי רעהו גבי מועד, והענין כולו פשוט הוא.

א) דברי רבינו אלו ופירושו בדברי הגמ' הובא ברשב"א בתו"ה הארוך בשער הווספות (דף קעד דפוס ברלין) בשמו וע"ש מה שכ' על דברי רבינו בזה.

מסורת הש"ס

א) נדה סד., ב) לעיל יג:, ג) [בס"א: נכרי] וכן לקמן, ד) כתב הרמב"ם ז"ל בהלכות נ"מ פ"ח הלכה ה' וז"ל לפי שאין הכנענים מחייבין את האדם על בהמתו שהזיקה והרי אנו דנין להם כדיניהם. והוא מירושלמי ב"ק פ"ד ה"ג דאמרו עלה התם וז"ל ר' אבהו בשם ר' יוחנן אמר כדיניהם, ה) כתב הרמב"ם ז"ל שם וז"ל קנס זה הוא לכנענים לפי שאינן זהירין במצות ואינן מסלקין הנזק. ואם לא תחייב אותן על נזקי בהמתן אין משמרין אותה ומפסידין ממון הבריות עכ"ל, ו) לעיל ז. גיטין מט., ז) [נדה ב.], ח) ע' רש"א ור"מ שרש"י חזר מפירוש זה, ט) [שייך לעמ' הבא], י) [שמות כא], כ) [חוזר לעמ' זה],

◆

תורה אור השלם

1. וְכִי יִגֹּף שׁוֹר אִישׁ אֶת שׁוֹר רֵעֵהוּ וָמֵת וּמָכְרוּ אֶת הַשּׁוֹר הַחַי וְחָצוּ אֶת כַּסְפּוֹ וְגַם אֶת הַמֵּת יֶחֱצוּן: שמות כא לה

◆

הגהות הב"ח

(א) במשנה שור של הדיוט שנגח שור של הקדש: